

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 17. De Chileni regni urbibus & earum fundatoribus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

& argentum penitus ignorat; ne ferrum quidem, quo tellus abundat, indigenæ erunt: & hæcenus Hispani (si Boni-aëris & sanctæ Fidei cives ob Peruviaz commercium excipias) formas pecuniarum vix agnoscunt: permutatione rerum antiquæ simplicitatis æmuli adhuc utentes. Raris in locis vinum exprimunt, aut triticum ferunt; panem comedere, aut vinum bibere, vix ipsi primores solent. Ex tritico Turcico potum cibumque conficiunt. Reliquas delicias piscatione venationeque & ex sylvis quærent. Quamquam jam ubique multiplicatis boum armentis non parçè se sustentant. Inter præcipuas divitias diu faccarum & gossipium modico proventu habuere, donec arborum quarundam in locis viginosis sponte nascentium frondes, quas vulgo herbam Paraquariensem vocant, in pretio esse cœpere. Has frondes igne tostas & in pulverem redactas utriusque sexus tum Hispani tum Indi aquâ tepidâ immixtas sæpius in die hauriunt, haustasque cum reliquis cibis evomentes orexim sibi ævi sentiunt. Multa narrant de hujus pulveris aut herbæ virtute: nam si insomniis laboras, somnum conciliare; si somni gravèdine premeris, somnum expellere; si esuris, famem sedare; si indigestos cibos in stomacho caularis, famem excitare: & lassas vires reficere, tristitiamque necnon varios morbos expellere, dicitur. Huic qui se assuefaciunt non facile ab vitioso usu extricantur, affimantes si deficiant vires, etiam sibi deficere, & vitam diu protelare non posse: & aded grave servitium hæc levis esca parit, ut cum eâ ceterè non possint, tantum non se venditis emant. Prudentes viri, quamvis moderatus usus vires reficiat, & alias utilitates adferat, eâ sibi ferè perpetuo interdicit: quæ si intemperanter sumitur, ebrietatem, macilentiam, & morbos non secus ac immoderatum vinum gignit. Vitium tamen hoc non tantum Paraquariam, sed Tucumaniam, Chilensè regnum, & Peruviam, Europæ ipsi jam imminens, ita pervasit, ut inter Americæ res pretiosas Paraquariensis herba computetur. Igitur Hispanis initio in Paraquaria cuique sua gossipina vestis & vinum ex melle fictitium fati placebat; sed postmodum crescente hujus herbæ pretio per commercia, habendi libido & luxus etiam crevere, ad quem fovendum Barbari in conficiendo hoc pulvere magis quam antea vexari cœpere. Vexationem excepit iterata Indorum diminutio, & inde nata iterum Hispanorum paupertas: ut scias quibus artibus acquiruntur opes, iisdem etiam sæpè deperdi. Hæc de Paraquariæ & fluminis Argentei coloniarum initiis pro instituto fati.

Herba Paraquariensis.

CHILENUM verò regnum continuato littore Peruviaz conterminum, inter mare Pacificum montesque perpetuo ei paralellos, à vigesimo-octavo usque ad quadragesimum quartum circiter altitudinis Australis gradum, exiguâ triginta leucarum, & subinde minori latitudine interjacet. In hoc regnum primus, quod sciam, Didacus Almagrus cum quadringentis Hispanis, & Ingæ Regis obruncati filio ingentem Indorum turbam secum trahente, majori spe quam successu, anno millesimo quingentesimo trigesimo-sexto penetravit. Sed vix exploratâ Coquimbensi valle, in Peruviam, ad quam ex parte regendam Caroli Quinti Cæsaris litteris accerseretur, re infectâ rediit. Non diu post Petrus Valdivia cum aliquot Hispanorum cohortibus vi irumpens, totum quantum est Chilenum regnum in potestatem Regum Catholicorum receptum coloniis occupavit. Regni metropolim Divi Jacobi nomine insignitam, viginti quinque à mari leucis, trigesimo-quarto latitudinis Australis gradu, ad normam Europæarum civitatum solidis ædificiis postea ornatam construxit. Urbem Imperialem ibi posuit, ubi polus antarcticus triginta fermè & octo gradibus supra horizontem elevatur. De quâ urbe narrat Lipsius ab hac causa Imperialem nominatam, quoniam in plerisque domibus & portis repererint Hispani aquilas bicipites formatas, ut hodie videmus in Romani Imperii signis. Unde conficit externis populis hunc novum orbem præteritis temporibus forsân fuisse notum. Sed mea opinione levis conjectura est: nam cum Imperiale oppidum fundatum est, ab aliquot jam retro annis Caroli Quinti Imperiales Aquilæ per Americam circumferabantur, quas Chileni, cum Peruviaz populis commercium exercentes, noscere potuerunt: gradu verò quadragesimo Valdiviam sibi

CAPUT XVII.
De Chileni Regni uribus & eorum fundatoribus.

Urbs Sancti Jacobi.

Urbs Imperialis.

Urbs Valdivia.

Urbs Co-
quimbo sive
Serena.

Chilensium
facinus.

Urbs Osor-
num.

Urbs Men-
doça.

Sancti Ilae
pincos ca-
strum.

CAPUT
XVIII.
Chilensium Re-
gni descri-
ptio.

Amanitas.

Fertilitas.

Divitia.

cognominem urbem in solo auri probatissimi feracissimo non procul à mari, & Villari-
ricam in mediterraneis ædificavit. Coquimbo sive Serena in Coquimbensi valle,
& Angol inter Imperialem & Conceptionis novam etiam urbem, ejusdem auspiciis
erecta sunt. Sed Chileno regno constructis coloniis sic occupato, Araucanæ &
Purenæ vallis incolæ nimia auri fossione exacerbati, Caupolicano duce, conjuran-
tes, Petrum Valdiviam & Hispanos quamplurimos miserum in modum trucidare :
memorantque Hispani scriptores Chileni Barbari facinus atrox, aurum igne lique-
factum in os Valdiviæ per vim & vindictam infundentis, hortantisque ut se tan-
dem auro satiaret, qui nihil nisi aurum sitiret. Franciscus Villagra Valdiviæ succes-
sor, popularium vindex, multa bella feliciter confecit, donec ejus etiam copiæ à
Barbaris opprimerentur. Villagræ infortunium sequuta aliquot novarum colonia-
rum depopulatio, inasæta servitia Barbaris subire reuenticibus. Post Villagram
Garcia Hurtadus Mendoza, Marchionis Canietæ Peruvix Proregis filius, cum Præ-
toriâ potestate multas Hispanorum cohortes, & tormenta bellica in Chilense re-
gnum invehens, Barbaros tanto terrore affecit, ut plerosque in amicitiam receperit.
Araucanos & Tucapelanos imperium detrectantes, occiso Caupolicano Valdiviæ
mactatore, justo prælio devicit. Valdiviam & Imperialem urbes à rebellibus de-
structas restituit. Osorum oppidum, quadragesimo & uno circiter gradu abs se
ædificatum, commilitonum præcipuis, quos secum è Peruvia advexerat, partitis
agris incolendum attribuit. In Cuioensi provinciâ, Chilensium regni transmontana
appendice, Mendoza urbem, duorum oppidorum postea caput, per legatum de
suo nomine posuit. Tandem regni præfecturâ Rodericio Quiroga Sancti Jacobi
Equiti relicta, Peruviam, quam interjecto tempore Prorex gubernavit, ingenti fa-
mâ repetiit. Rodericus Quiroga regnum, variante fortunâ, inter continuos penè
tumultus administratum, Ildesonto Sotomajori anno præteriti sæculi septuagesimo-
nono tradidit. Is, Sancti Ildephonsi castro in Araucanâ valle condito, Araucanos
pro libitu rebellantes aliquosque repressit. adè ut Martinus Loliola ejus suc-
cessor utcumque pacatum regnum duodecim Hispanorum urbibus conspicuum re-
gendum per manus acceperit. Quæ verò Hispani per tot annos, cum militari
gente belligerando, facinora gesserint, quam fortiter quique se haberint, quot
prælia feliciter commiserint, non est mearum partium sigillatim enarrare: id præ-
stabant Chilensium belli scriptores: mihi satis sit ea attigisse, quæ ad rerum dicenda-
rum seriem intelligentiamque facere existimavi.

PORRO, ut hoc addam, nihil Chilensium regione totâ, sive ad amœnitatem deli-
ciosius, sive ad blandæ vitæ usum fingi potest accommodatius. Omni fructuum
genere abundat, ostentatque jam in amœnis collibus, fluminum ripis, vallium præ-
tis, fontium marginibus, pleraque quæ America & Europa sparsim parturit. Lactis
& lanarum tanta copia, quantam ovibus & boum armentis herbola pabula ubique
præbent. Mellis, tritici, & generosi vini, quantum sibi sufficit, ferax est. Fragorum,
& silvestrium pomorum sponte nascentium, rata suavitas: aquarum potabilium per
auri venas traductarum tenuitas salubritasque apud frugales Hispanos magnum
pretium habet: quamquam non negarim ipsas auri venas Hispanorum plerisque
aquis esse pretiosiores. Toto anno tonitrua nulla audiuntur: fulgetra, fulmina,
ventorum immoderati impetus, & hujusmodi cœlorum terrores absunt. Terra
omnis nullum venenosum animal, aut feras nocivas parit. Repentini tantum
terræ tremores, inter magnarum intervalla felicitatum, animos hominum quando-
que concutiunt: nec alia res in officio magis continet colonos amœnitate camporum
& rerum copiâ plerumque ad luxuriam magis, quam ad pietatem, proclives.
In totâ Americâ nullum ferè aurum magis probatur, quam Chilensium; in quo
eruendo si ritè & moderatè primis illis temporibus se gessissent Hispani, & cupidi-
tatem ad regnum Catholicorum leges accommodassent, diu felices esse poterant.
Sed Chileno regno, constructis ubique coloniis occupato, privati homines, recla-
mantibus per diplomata Regibus Catholicis, graves indigenis esse cæpere; unde
concatenata bella, & ex bellis orta adè notabilis depopulatio est; ut felicissimum
regnum nihil jam pristini splendoris præter nomen ostentet.